

גם יש להתכונן שהרמב"ם כתב על חלזון שמצוי בים המלח (פרק ב מהל' ציצית) ובש"ס קאמר דעולה אחד לשבעים שנה, ולמה כתב הרמב"ם שמצוי, ואפשר שבארץ ישראל עולה אחת לשבעים שנה, וים המלח שממנו עולה בחו"ל הוא.

עוד יש לעורר דלדעת הרמב"ם בתכלת כל צכע וקיע, שלא תשתנה מראיתו בשום אופן, כשר לתכלת, ואין צורך לדבריו לחלק בין ציצית לבגדי כהונה, ששם בציצית כתב תחילה עיקר התכלת כל שדומה לרקיע ואינו משתנה, ואח"כ כתב כיצד צובעין, לוקחין דם חלזון, אם כן זה ענין בפני עצמו שמספר איך היה דרכו לצבוע, לכתחילה יעשה בדם חלזון שאז היה בטוחין שלא השתנה מראיתו, והוא הדין לכל כיוצא בו כשר, ובאמת בתורה לא נאמר חלזון, רק תכלת וצבעה גרם, משום כך סתם בבגדי כהונה עכ"ל יוצא מדבריו תכלת דבגדי כהונה לא בעינן שיהיה מהחלזון דוקא. ובאמת כן כתב התפארת ישראל בפתחתו לסדר קדשים (פרק צ אות כב) אבל צריך עיין בדבריהם הרי בתוספתא פרק ט ממנחות גבי תכלת בגדי כהונה שעשו שלא מהחלזון פסולה, וכבר הביא התוספתא הגאון ר' דוד פרידמאן בשאילת דוד שהבאתי לעיל.

והרב קלישר ז"ל העיר עוד על דברי רבו רע"א: ומה שכתב רכנו שקשה לסמוך על ד' אצבעות בינונית שלנו, ודאי לכתחילה אין להוסיף וממנו אין לגרוע, אבל לעכב קיי"ל דאורך ורוחב אינן מעכב כמו שכתב הרמב"ם (פרק ב מהל' בית הבחירה הל' יז) ואם כן עשוין מצומצמות לא שוחקות יוצאים ידי דיעבד ודאי, וידי לכתחילה ספק ע"ש בדבריו. ביארנו קצת מהשיטות בענין בנין בית הבחירה וקרבנות בזמן הזה ועד חזון למועד בעז"ה נבאר בהרחבה.

בעניני בית הבחירה

הרמב"ם בהלכות בית הבחירה כותב: "מצות עשה לעשות בית המקדש לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות וחוגגין עליו שלש פעמים בשנה שנאמר: "ועשו לי מקדש" עכ"ל".

והנה בראש הלכות מלכים כתב הרמב"ם: "שלש מצות נצטוו ישראל וכו' ולבנות בית הבחירה שנאמר: "לשכנו תדרשו ובאתי שמה". ומקשה הלח"מ שבהלכות בית הבחירה מביא הרמב"ם את הפסוק "ועשו לי מקדש" ומתרץ שם בדוחק.

ונ"ל לתרץ דהנה יש מחלוקת בין הרמב"ם והרמב"ן בספר המצות בענין מצות בנין בית המקדש דהרמב"ם סובר דגם המזבח והמנורה נכללו במצות

בנין בית המקדש, והרמב"ן חולק עליו וסובר שמצות בנין בית המקדש איננה כוללת בתוכה גם את המזבח והמנורה כי ביסוד המצוה רק תבנית הבית ולא הכלים, ובחינוך משמע שכל הכלים נכללים במצות בנין בית המקדש, והמנחת-חינוך רוצה להסכים רק על המזבח החיצון (מפני שעיקר בית המקדש הוא במעשה הקרבנות ובלא המזבח שעליו אפשר להקריב את הקרבנות לא נקרא בית המקדש, וגם מפני שהמזבח הי' קבוע בקרקע באדמה) שנוכלל במצות בנין בית המקדש אבל לא על שאר הכלים.

והנה בירושלמי שקלים פ' התרומה וגם בירושלמי יומא פ' כ' ה"ה אומר דהפזות השלחן המנורה והמזבחות מעכבין את הקרבנות, וחכ"א אינן מעכבין אלא הכיור והכז, ואמרינן שם דלא פליגי, כאן בעבודת פנים כאן בעבודת חוץ, דבעבודת פנים מעכבים כולם, ובעבודת חוץ מעכבים רק כיור והכז. והג"ר א ז"ל גרס התם הקרן והכרכוב ותמה עליו גליון הש"ס דבירושלמי ביומא מבואר להדיא דהכיור והכז מעכבין.

והנה מה דאמרינן דבעבודת פנים מעכבים כולם, מבאר הקרבן עדה: דכל שאינן על מקומן מעכבין ואין ראוי להקריב שום קרבן. וקשה לפי"ז מגמ' בזבחים דף מ"ט דמזבח שנעקר מקטיריים קטורת במקומו, נהי דהמקום מקודש להקטרת קטורת מ"מ כיון שהמזבח איננו על מקומו לעכב את ההקטרה דהרי כל עבודות פנים אף סדור השלחן פסול אם אין מזבח הזהב על מקומו, וקטורת ג"כ בכלל עבודת פנים? יש מפרשים שלפי הקרבן עדה רק עליהם פסולה העבודה אם אינם על מקומם, ולפי פירוש זה אין קושיא כלל, אבל לפי פירוש הראשון שאם אינם על מקומם מעכבים בכלל את הקרבת הקרבנות, קשה.

וג"ל דלפי סברת המנחת חנוך דלעיל אפשר לחלק בין מזבח הזהב למזבח החיצון, דמזבח החיצון הוא באמת מעצם מצות בנין בית המקדש משא"כ מזבח הזהב שאינו רק מדיני בלי המקדש (המנחת חינוך מסתפק באמת דלא נצטרך קבוע במזבח הזהב) ומשום כך אומרת הגמרא בזבחים דמזבח שנעקר מקטירין קטורת במקומו וזה שמזבח הזהב אינו על מקומו אינו מעכב, אבל מהירושלמי דאמר המזבחות מעכבים משמע ששניהם מעכבים.

ואפשר לומר שהירושלמי הזה הוא באמת המקור להרמב"ם שהמזבחות ומנורה מעצם מצות בנין בית המקדש, והטעם מפני שהם קבועים ולפיכך מעכבים, לאפוקי שאר כלים שאינם שייכים לעצם מצות בית המקדש.

ולפי זה נראה לי לתרץ קושית הלח"מ דלפיכך מביא הרמב"ם בהלכות בית הבחירה את הפסוק "ועשו לי מקדש" כי שם הוא מדבר גם על הקרבת קרבנות ולחג שלש רגלים משו"ה מביא את הפסוק "ועשו לי מקדש" שבהמצוה ועשו לי מקדש תלוי גם מעשה הקרבנות כפי מה שבארנו דמשו"ה נכלל גם המזבח

והמנורה בבנין המקדש שבהם תלוי עיקר המצוה שהיא מעשה הקרבנות, אכל בהלכות מלכים ששם מדבר רק על שלש מצוות שנצטוו בני ישראל יכול להביא את הפסוק "לשכנו תדרשו" שבו לא תלוי כלל מעשה הקרבנות וממילא לא נכללו במצוה הזאת המזבח והמנורה בבנין ביהמ"ק.

ובזה אפשר לתרץ את הרמב"ם ממה שהקשה המנחת חנוך דהנה הרמב"ם בהלכות בית הבחירה פרק כ' כתב דהמזבח שכנו בני הגולה כעין מזבח שעתיד להבנות ואין להוסיף על מידתו ואין לגרוע, ואח"כ כתב דהמזבח וכן העתיד להבנות ל"ב אמה וכו' וקשה עליו מהגמרא בזבחים דף ס"ב דיכולים להוסיף על המזבח עד ס', ור' יוסף דרש מפסוק "ויאמר דוד זה הוא בית ה' וזה מזבח לעולה" מה בית ס' אף מזבח ס', ולמה פסק שאין להוסיף? ושם בסוף הפרק כתב דמדת ארכו ורחבו וקומתו אין מעכבים? ואין כתב כאן דאין מוסיפים ואין מגרעים, ובפרט דעד ס' מבאר הש"ס דאין מעכבים, ולפי מה שהסברנו לעיל ג"ל לתרץ דהנה ר' יוסף הקשה והכתיב "הכל בכתב ה' עלי השכיל" ומתוצת הגמ' קרא אשכח ודרש, ואפשר לומר לפי שיטת הרמב"ם דמה שהגמרא אומרת שאפשר להוסיף על המזבח עד ס' זה דוקא לענין בנין המזבח הכלול בעצם מצות בנין בית המקדש, לקיים את המצוה של "ועשו לי מקדש", אבל להקריב קרבנות עליו צריכים לבנות אותו באמת כמו שבנה משה ל"ב אמה מבלי להוסיף או לגרוע וזה ברור, וזה יכול להיות שאפילו לגבי מצוה של "לשכנו תדרשו" נכלל המזבח בעצם בנין המקדש מפני שהוא כבנין אעפ"י ששאר כלים לא נכללים רק למנין מצוה של "ועשו לי מקדש". שיטת הרמב"ם שנכללים שאר כלים כמו שלחן ומנורה.

ובזה אפשר לתרץ את דברי המנחת חנוך על הרמב"ם שכתב "דאין בונין בית המקדש כלילה דכתיב "כיום הקים את המשכן" כיום מקימין ולא כלילה" ומבאר המנחת חנוך שזה דוקא לכתחילה אסור לבנות כלילה אבל אינו נפסל בשביל זה, והנה בירושלמי יומא פ"א ה"א איתא דהוא פסול ולא איסור דאמרינן דהקמת המשכן היתה אף כלילה דבזו ימי המלואים היו י"ד עמידות וי"ג פרוקים אחת כיום ואחת כלילה ואמרינן שם ז"א דהקמת הלילה פסול לעבודות היום, והרי מוכח מהירושלמי נגד דעת המנחת חנוך.

ולפי דברינו נוכל לומר שהירושלמי מתכון לענין דין הקרבנות התלויים בעצם מצות בנין בית המקדש מהפסוק "ועשו לי מקדש" ולמצוה זו נפסל בהקמת לילה ולא קיים אותה, אבל המצוה השנייה של בנין בית המקדש שהיא מקרא "לשכנו תדרשו" שאיננה תלויה כלל במעשה הקרבנות אותה קיים בדיעבד אפילו אם הקים את המקדש כלילה. וזה ברור ודו"ק.

ויוצא לפי זה שאם הקים ביהמ"ק כלילה קיים מצות בנין בית המקדש אבל לא הי' ראוי לעבודה ויהי' פסול למעשה הקרבנות.